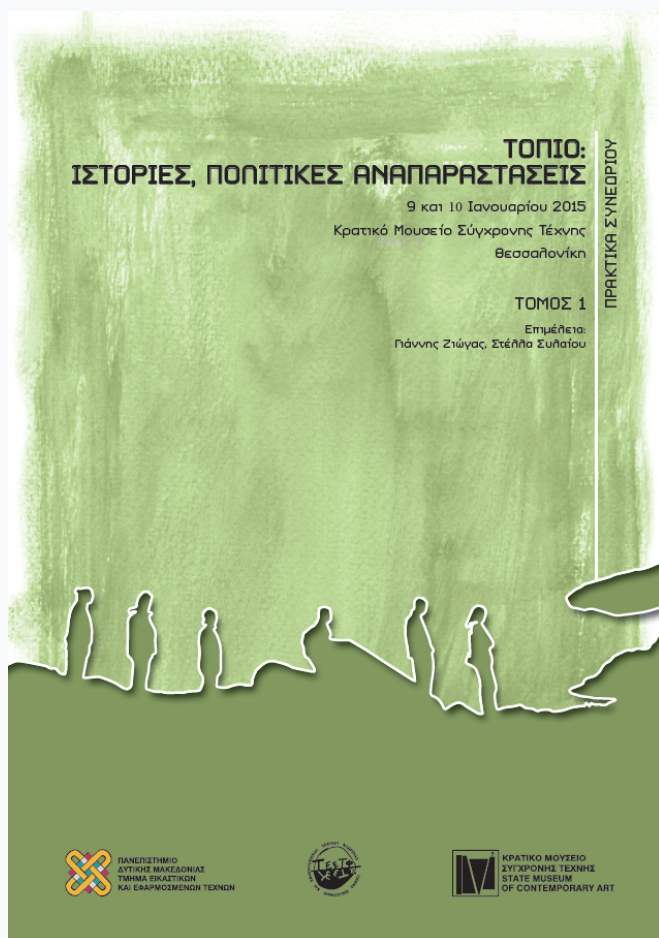


Διεθνές Συνέδριο για την Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες

Τόμ. 4 (2015)

Τοπίο: Ιστορίες και πολιτικές αναπαραστάσεις. Διεθνές συνέδριο για την Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες



Είμαι ο τόπος όπου βρίσκομαι - Συγκέντρωση υλικού για έναν Εικαστικό Οδηγό Περιήγησης – Επιβίωσης

Σοφία Κυριακού

doi: [10.12681/visualmarch.3058](https://doi.org/10.12681/visualmarch.3058)



Είμαι ο τόπος όπου βρίσκομαι - Συγκέντρωση υλικού για έναν Εικαστικό Οδηγό Περιήγησης - Επιβίωσης

Σοφία Κυριακού
Εικαστικός
E-mail επικοινωνίας: sofiakyriak@hotmail.com

Μια λακούβα νερού περιέχει ένα σύμπαν. Ένα λεπτό ονειροπόλησης κρύβει ολόκληρη ψυχή.

Ως περιπατητής κατέχεις διαφορετικά το τόπο, θέλεις να δεις και η όραση είναι μία άμεση ανάγκη καθώς η περιέργεια δυναμοποιεί το ανθρώπινο πνεύμα. Μέσα στη φύση φαίνεται να υπάρχουν ενεργές διορατικές δυνάμεις, ανάμεσα στη φύση που ατενίζουμε και τη φύση που ατενίζει. Η πλασματική φύση πραγματοποιεί την ένωση της *natura naturans* και της *natura naturata*. Ένας ποιητής με τα δημιουργήματά του πραγματοποιεί αυτή την ένωση καθώς η ενατένιση βοηθάει το στοχασμό⁹⁴.

Η *Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες* είναι μία περιπλάνηση στο αυθεντικό κομμάτι της ύπαρξης, με μία προοπτική εξερεύνησης του κόσμου και του εαυτού. Η φύση δουλεύει σε μεγάλη κλίμακα και μας θέτει ενώπιον της πολυπλοκότητάς της, βάζοντας την ανθρώπινη δημιουργικότητα ως μέρος μίας θεμελιώδους κατεύθυνσης που είναι κοινή σε όλα τα επίπεδα. Κατά τον Πλάτωνα, όπως όπως αναφέρεται στον *Σοφιστή*, έχουμε ανάγκη και το *είναι* και το *γίγνεσθαι*⁹⁵.

Η επιβίωση με “οδηγό” στην *Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες*, βασίζεται σε ποιητικές εμπειρίες περιήγησης, πέρα από οδηγίες, πρακτικές και χρήσιμες συμβουλές, καλύπτοντας περισσότερο το κομμάτι των κωδικών - λέξεων μέσα από το πρίσμα του συγκεκριμένου γεωγραφικού τόπου, αλλά και της εμπειρίας με την ενεργό συμμετοχή. Πολλές φορές οι εξηγήσεις των λέξεων έχουν σκοπό την ίδια την ενατένιση της στιγμής όπως ο *Διονύσιος Σολωμός* στη ταινία του *Θεόδωρου*

94. Η λεγόμενη φύουσα φύση (*natura naturans*) (ως υπόσταση και αιτία) και η λεγόμενη φυόμενη φύση (*natura naturata*) (ως αποτέλεσμα και τρόπος) Ζ. Ντελέζ Σπινόζα. *Πρακτική φιλοσοφία* μτφρ. Κική Καψαμπέλη, επιμέλεια Γεράσιμος Βώκος - Παναγιώτης Πούλος, Νήσος, Αναγνώσεις 1, σελ. 160.

95. Prigogine I. (2003). *Το τέλος της βεβαιότητας, Χρόνος, Χάος και οι Νόμοι της Φύσης*, Πόλη, Αθήνα, σελ. 27.

Αγγελόπουλου, “Μία Αιωνιότητα και μία Μέρα”, ως ο ποιητής που αγοράζει λέξεις στον Άγιο Αχίλλειο. Το μεταφυσικό τοπίο που παισιώνει τον Διονύσιο Σολωμό είναι η βασιλική του Αγίου Αχιλλείου στην Μικρή Πρέσπα, (καθώς ο τόπος που αφηγείται η ταινία είναι η Ζάκυνθος) και αναφέρεται στις τοπολογίες του παρελθόντος ή του μέλλοντος αλλά και στις τοπολογίες που απλώς φανταστήκαμε για μια στιγμή, συμπυκνώνοντας έτσι τη μνήμη σε έναν και μόνο Τόπο.

Η Πρέσπα ως πυκνωτής μνήμης και ως μάρτυρας στιγμιotypών μας καλεί σε συλλογή λέξεων σ’ έναν “οδηγό” επιβίωσης για Εικαστικούς που τους συνοδεύει στην Πορεία τους προς τις Πρέσπες. Η επιβίωση εκεί έχει έναν απλό κανόνα: κάθε προσπάθεια ή ενέργεια πρέπει να εναρμονίζεται με το περιβάλλον των Πρεσπών ως ένας οδηγητικός μίτος.

Λεξικό:

Αλώνι: Τροφός ενός αέναου κύκλου διαδικασιών γέννησης και θανάτου. Η εικόνα “τροφός” κυριαρχεί πάνω στις άλλες και η γεωμετρία του κύκλου της προσδίδει μητρικές καμπυλότητες (εικ. 1)/



Εικόνα 1

Ανιμαλισμός: Πηγαίνοντας ένα βράδυ από τον Λαιμό προς τον Αγ. Γερμανό με τα πόδια, το θέαμα ήταν πρωτόγνωρο· ένα τοπίο γεμάτο πυγολαμπίδες/

Damnatio memoriae: (καταδίκη της μνήμης) Όρος για έναν τόπο που πορεύθηκε σιωπηλά στην απέραντη λησμονιά της εγκατάλειψης. Διάταγμα που εξέδιδαν οι Ρωμαίοι Αυτοκράτορες ή η Σύγκλητος, όταν ήθελαν να εξαλείψουν την μνήμη κάποιου/ας. Όταν εκδίδετο ένα τέτοιο διάταγμα το όνομα και η εικόνα του καταδικασμένου εξαλείφονταν από όλα τα αρχεία, όλες τις απεικονίσεις, όλα εκείνα που θα μπορούσαν να τον θυμίζουν^{96/}

96. Από το κείμενο του Γιάννη Ζιώγα, Περιγραφή της Διαδικασίας της Εικαστικής Πορείας 2014, Διαδικασίες Επιβίωσης Πρέσπες - Πτολεμαίδα

Είδωλα: Λίμνη καθρέπτης, ανάστροφα είδωλα που με κάποιο τρόπο υπαινίσσονται έναν άλλο κόσμο, αντίβαρο του πραγματικού/



Εικόνα 2

Ευρήματα: Το πέρασμα των συνόρων από μετανάστες κρατάει “αντίδωρα” όπως ρούχα, παπούτσια, αντικείμενα διάσπαρτα στο τοπίο. Καθώς τα βλέπεις προσπαθείς να μπείς στην ψυχή των πραγμάτων που όμως σου αντιστέκεται, τι έκπληξη να βλέπεις ένα παπούτσι γεμάτο με βρύα που το έχει συμπαρασύρει το οδοιπορικό της επιβίωσης και το έχουν σώσει η λάσπη και η χλόη/

Ημερολόγιο: Παρατηρητήριο καθημερινών αλλαγών/

Ιστορία: Το χώμα της γης έχει τραφεί πολύ, έχει δεχτεί κραδασμούς ποδοβολητών και κρότων, θυμάται και θυμάται έντονα/

Καλλιτεχνosύνη: Ποιητικός προσδιορισμός, από τον Γιάννη Ζιώγα για την Εικαστική Πορεία, ο οποίος παραλληλίζεται με τη λέξη *Ναυτοσύνη* η οποία υποδηλώνει τη τέχνη του ναύτη, είναι η χαρά του να ανοίγεις στις θάλασσες και να χρησιμοποιήσεις όσα έμαθες για να ανοιχτείς σε νέους ορίζοντες, να ταξιδέψεις. *Ναυτοσύνη* είναι η ικανότητα να μαθαίνεις από τις εμπειρίες σου και να ενδυναμώνεις τις ικανότητές σου/

Κατοικία: Φωλιά, Κέλυφος, Κύβος. Ονειροπόληση που στεγάζεται στο θεμελιακό σπίτι. Φύση η πρώτη κατοικία. Κατοίκηση στις λογοτεχνικές λιθογραφίες των ποιητών που δημιουργεί την αίσθηση της καλύβας. Το καταφύγιο δίνει κουράγιο. Ζητάει να κατοικηθεί απλά με τη μεγάλη ασφάλεια που δίνει η απλότητα. Η οικειότητα χρειάζεται την καρδιά μιάς φωλιάς. Όμως η φωλιά, η χρυσαλλίδα, ή ένα ρούχο δεν σχηματίζουν παρά μία στιγμή κατοίκησης^{97/}

Τρύπα στο χώμα: Μία στενή δίοδος. Ο Italo Calvino έχει γράψει μία συλλογή διηγημάτων με τίτλο “Τα Κοσμοκωμικά” Πέρα από το Χρόνο, στα οποία φαντάζεται όντα που ζουν σε ένα πολύ πρώιμο στάδιο του σύμπαντος. Τα όντα αυτά συγκεντρώνονται για να θυμηθούν την δύσκολη

97. Gaston Bachelard. *Η ποιητική του Χώρου*, εκδόσεις Χατζηνικολή, μετάφραση Ελένη Βέλτσου, σελ.77, 93.

εποχή κατά την οποία το σύμπαν ήταν τόσο μικρό που τα σώματα τους το γέμιζαν πλήρως⁹⁸ /



Εικόνα 3

Λίμνη: Η λίμνη είναι ένα μεγάλο ήσυχο μάτι, παίρνει όλο το φως και το κάνει κόσμο, ήδη μέσα απ' αυτήν ο κόσμος έχει απεικονιστεί⁹⁹



Εικόνα 4

Μετρώντας αποστάσεις: Μέτρο είναι η απόσταση με πόδια, πήχες, πέτρες και ξύλα/

98. Prigogine I. (2003). *Το τέλος της Βεβαιότητας, Χρόνος, Χάος και οι Νόμοι της Φύσης*, Αθήνα: Κάτοπτρο, σελ.207.

99. Gaston Bachelard. *Η ποιητική του Χώρου*, εκδόσεις Χατζηνικολή, μετάφραση Ελένη Βέλτσου, σελ. 77, 93.



Εικόνα 5

Μοσχοχώρι: Απότοκο μιάς καταστροφής, μίας εκ θεμελίων αποδόμησης με προεκτάσεις εξάλειψης της μνήμης. Ένας τόπος καταδίκης του *damnatio memoriae*, ένα οικουμενικό μνημείο μνήμης¹⁰⁰/

Μύθοι: Δεν μπορούμε να δράσουμε παρά μόνο κατευθυνόμενοι προς ένα φάντασμα. Δεν μπορούμε παρά να αγαπήσουμε αυτό που δημιουργούμε¹⁰¹ /

Νησί: Και τι το θέλεις το καράβι; Για να πάω να ψάξω για την “άγνωστη νήσο”¹⁰²/

Πεδίο μέσα: Το πεδίο μέσα μας/

Παγκόσμια Τοπία: Η θεματική της πορείας το 2009 (*Global Landscapes*) ορισμένη από τον Mark Durden, στη θεματική υπήρχε η πρόθεση να διερευνηθεί η έννοια του τοπίου στο σύγχρονο πλαίσιο και να ερμηνευθεί ο χώρος των Πρεσπών μέσα από αυτή την σύγχρονη οπτική/

Πάθος: Διάνοιξη του πράττειν/

Προβλέψεις: *Ήχος και μυρωδιά*, όταν πλησιάζει η βροχή οι ήχοι στην ατμόσφαιρα ακούγονται καθαρότερα, η μυρωδιά των δέντρων και των θάμνων γίνεται εντονότερη.

Πυξίδα: (δάνειο από τον Νίκο Παναγιωτόπουλο από την εισήγησή του το 2009 με τίτλο *Τοπίο*

100. Από το κείμενο του Γιάννη Ζιώγα, Περιγραφή της Διαδικασίας της Εικαστικής Πορείας 2014, Διαδικασίες Επιβίωσης Πρέσπες - Πτολεμαΐδα.

101. Paul Valéry - «Η πιο μεγάλη απόλαυση είναι το πλησίασμα της απόλαυσης», <http://www.o-klooun.com/anadimosiefseis/paul-valery-i-río-megali-apolafsi-einai-to-plisiasma-tis-apolafsis> (ημερομηνία ανάκτησης 1/2/2016)

102. Οδηγός επιβίωσης της S.A.S. σελ.402-403.

και Ηγεμονικές Αναπαραστάσεις: Το παράδειγμα της Αθήνας) Ανατολή και Δύση, Βορράς και Νότος διατρέχουν την ίδια ιστορική περίοδο; Κατασκευάζουν και διαχειρίζονται τις ίδιες πραγματικότητες, γνώσεις και αντιλήψεις; Διαθέτουν τα ίδια αναπαραστατικά δεδομένα και εργαλεία; Αντιμετωπίζουν τις ίδιες αξίες, ιδέες, σύμβολα, υποδηλώσεις; Μπορεί τελικά η ίδια η ιστορία να είναι ενιαία για όλους; /

Ρίζες: Υπόγεια συμπλέγματα, συμπαρασύρουν και σταθεροποιούν τους άπειρους μικρούς κύκλους των αμνοξέων /



Εικόνα 6

Σημάδια απ' τη φωτιά. Όταν ο καπνός από τη φωτιά πηγαίνει κατ' ευθείαν προς τα πάνω σημαίνει καλοκαιρία. Αν όμως κάνει κύκλους ή ανεβοκατεβαίνει τότε μάλλον έρχεται βροχή /

Σύννεφα: Μια ποιητική μετεωρολογία. Τα Σύννεφα αντανakλούν το χρώμα της Ανατολής και της Δύσης πάνω στο λευκό υπόστρωμα τους. Με την κίνηση των νεφών καθώς και με τις αλλαγές τους, δηλώνουν επερχόμενη αλλαγή καιρού /

Συνείδηση: Οι προελεύσεις της συνείδησης από τα στοιχεία της φύσης, *αέρας, νερό, γη, φωτιά, χρόνος*. Η φύση που ατενίζουμε και η φύση που ατενίζει /

Τοπίο, Το Ενδιαφέρον για το Τοπίο: Ο βιωμένος χώρος υπερβαίνει το γεωμετρικό. Τα φωτογραφημένα τοπία έχουν μια σχεδόν μαγική αύρα που με καλεί να φανταστώ παράξενους νέους κόσμους γεμάτους κινδύνους ή θαύματα, τόπους άγνωστους που ξαφνικά γίνονται σημαντικοί έστω και για μια μόνο στιγμή, για ένα μόνο βλέμμα¹⁰³ /

Τόπος: Η Μνήμη του τόπου μπορεί να είναι η ίδια σε αποστάσεις γεωγραφικά μακρινές. Ο Τόπος που κατοικώ μπορεί να είναι ίδιος με το τόπο που γεννήθηκα, ή, τον Τόπο που επισκέφθηκα και

103. Από την εισήγηση του Γιώργου Γερόλυμπου στην Εικαστική Πορεία 2009: *Terza Natura: Διαμορφώνοντας μία προσωπική προσέγγιση*.

κοίταξα το ίδιο ακριβώς λουλούδι με αυτό που κοίταξα χρόνια μετά /

Τσόχα, ο θρύλος της πρώτης Τσόχας: Σύμφωνα με το μύθο, ένας μοναχός περπατούσε στην ερημιά όταν διαπίστωσε ότι οι κάλτσες που φορούσε κουρελιάστηκαν και δεν μπορούσε να συνεχίσει γιατί τα ξυλοπάπουτσα μάτωναν τα πόδια του και υπέφερε. Για να μπορέσει να συνεχίσει έπρεπε να βρει μια λύση. Θυμήθηκε ότι είχε μαζί του μαλλί και τύλιξε με αυτό τα πόδια του και συνέχισε άνετα το περπάτημά του. Όταν έφτασε στον προορισμό του διαπίστωσε ότι το μαλλί με τον ιδρώτα των ποδιών και την πίεση, είχε γίνει μια ενιαία μάζα που είχε σχηματίσει ένα παπούτσι μάλλινο στο σχήμα των ποδιών του: η πρώτη τσόχα ήταν γεγονός¹⁰⁴ /

Τριεθνές / Τρίγωνο των Πρεσπών: Οι τρεις γωνιές του τριγώνου, που σ' αυτές τίποτα δεν είναι κενό, Φυσικά - Ιστορικά. Γεγονότα και λειτουργίες του *κατοικώ* που έχουν το ρόλο της σύνδεσης του *είναι* και *γίνεσθαι*, πολλαπλασιάζοντας τις εναλλαγές της ζωικής και της ανθρώπινης ζωής /



Εικόνα 7

Υπαρξιακά πρότυπα: Μπορούμε να πούμε ότι ο άνθρωπος στη φύση βλέπει, ενώ μακράν της φύσης είναι τυφλός /

Ύπνος: Μόλις κοιμηθούμε, η φύση μάς μεταμορφώνει σε σκηνή για ψυχοδράματα /

Υφανση - Υφαντό: Υφάνσεις με έναν αργαλειό που υφαίνει τη μοίρα και μπαίνει στα υπόγεια σεντούκια του παρελθόντος, με αλχημιστικές προεκτάσεις, καθώς κάθε φυσικό υλικό έχει και τη σημασία του /

Φύση: Σημαίνει "εκείνο που υπάρχει αφ' εαυτού" /

Φωλιά: Αναφορά στο έργο *ΦΩΛΙΑ* στο ερειπωμένο χωριό Δασερί¹⁰⁵ Ένας ποιητής λέει:

104. Ενεργοποιήθηκε η ίδια διαδικασία από την Γεωργία Γκρεμούτη και τους συμμετέχοντες το 2011.

105. Η Φωλιά είναι ένα ομαδικό έργο που δημιουργήθηκε υπό τον συντονισμό του διδάσκοντος στο TEET Φίλιππου Καλαμάρα σε μια αρχική ιδέα της Πέννης Γκέκα.

Ονειρεύτηκα μία φωλιά που τα δέντρα της έδιωχναν το θάνατο. Είναι η αρχή μιάς εμπιστοσύνης για τον κόσμο, θα έχτιζε το πουλί τη φωλιά του αν το ένστικτό του δεν εμπιστευόταν τον κόσμο; Αν κάνουμε αυτό το πρόσκαιρο καταφύγιο ένα απόλυτο καταφύγιο, ξαναγυρίζουμε στις πηγές του ονειρικού σπιτιού¹⁰⁶.



Εικόνα 8

Ο Van Gogh που ζωγράφιζε πολλές φωλιές και πολλές καλύβες γράφει στον αδερφό του:

“η καλύβα με την καλαμένια σκεπή μ’ έκανε να σκεφτώ τη φωλιά του τρυποκάρυδου, ο τρυποκάρυδος δίνει στη φωλιά του το σχήμα μίας ολοστρόγγυλης μπάλας με μια μικρή τρύπα στο κάτω της μέρος για να μην μπαίνουν νερά. Μου τύχαινε συχνά να ξετάζω όλες τις μεριές μίας φωλιάς μέχρις ότου να αντιληφθώ το άνοιγμα απ’όπου περνάει το θηλυκό”¹⁰⁷.

Έκδηλη στην εικόνα των λέξεων, η έννοια της παραλλαγής για την οντολογική - ζωική προστασία του Τρυποκάρυδου να προστατευθεί με την σφαιροειδή φωλιά του. Η περιοχή των Πρεσπών αποτελεί μια Φωλιά, μία Κατοικία, μία Κοσμική Φωλιά. Ξαναγυρίζουμε, όπως το πουλί ξαναγυρίζει στη φωλιά του. Αυτό το σημείο της επιστροφής, χαρακτηρίζει ατελείωτες ονειροπολήσεις, γιατί οι ανθρώπινες επιστροφές γίνονται σε μεγάλο ρυθμό στην ανθρώπινη ζωή, έναν ρυθμό που διασχίζει χρόνια και που παλεύει με όπλο τ’ όνειρο ενάντια σ’ όλες τις απουσίες. Πάνω στις κοντινές εικόνες της φωλιάς και του σπιτιού, αντηχεί μια οικεία συνιστώσα πίστης¹⁰⁸.

Η Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες έχει αυτό το χαρακτήρα της Πορείας της Αυτογνωσίας, της περιπέτειας του Εαυτού και του Είναι με την οντολογική υπόστασή τους και με την έννοια της ταύτισης. Μιας ταύτισης που οδηγεί σε μονοπάτια μοναδικής συνειδητότητας, καθώς το βίωμα

106. Gaston Bachelard. *Η ποιητική του Χώρου*, εκδόσεις Χατζηνικολή, μετάφραση Ελένη Βέλτσου, 130.

107. Gaston Bachelard. *Η ποιητική του Χώρου*, εκδόσεις Χατζηνικολή, μετάφραση Ελένη Βέλτσου, 125.

108. Gaston Bachelard. *Η ποιητική του Χώρου*, εκδόσεις Χατζηνικολή, μετάφραση Ελένη Βέλτσου, 126.

του τόπου είναι η αφορμή για να πλέξουμε το δικό μας υφαντό που θα μας τοποθετήσει στη σωστή θέση της παραλλαγής. Να βρισκόμαστε μέσα στο τόπο και να μην ξεχωρίζουμε από αυτόν μέχρι να γίνουμε ένα. Σχετικά με μία έντονη ανάμνηση του Ζοζέ Σαραμάγκου, απ’ τα παιδικά χρόνια με τον παππού του:

Κάποια ζεστά καλοκαιρινά βράδια, μετά το δείπνο μού έλεγε: «Ζοζέ απόψε θα κοιμηθούμε κάτω απ’ τη συκιά». Κι εκεί μες στη σιγαλιά, με τον ύπνο ν’ αργεί, η νύχτα γέμιζε με τις ιστορίες που ο παππούς μου έλεγε και ξανάλεγε: θρύλους, φαντάσματα, παλιούς θανάτους, διχόνοιες, λόγια των προγόνων μας... Ένας ακατάπαυστος ψίθυρος αναμνήσεων που με κρατούσε ξύπνιο και ταυτόχρονα με νανούριζε γλυκά ...»¹⁰⁹

Οι φωτογραφίες του κειμένου προέρχονται από το αρχείο της Εικαστικής Πορείας

109. Σχετικά με μία έντονη ανάμνηση του Ζοζέ Σαραμάγκου, απ’ τα παιδικά χρόνια με τον παππού του (Πηγή: http://alexis-chryssanthie.blogspot.gr/2008/04/blog-post_22.html, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 1/5/2017).